

Гл. ас. д-р ДИАНА КРУМОВА

**АКТУАЛНИ ВЪПРОСИ НА
ОРГАНИЗАЦИЯТА И ТЕХНОЛОГИЯТА
НА СЧЕТОВОДСТВОТО В МАЛКИТЕ
ПРЕДПРИЯТИЯ**

Издание на Стопанска академия „Д. А. Ценов“
Свищов, 2016

ECONOMIC WORLD COLLECTION

CHIEF ASSIST. PROF. DIANA KRUMOVA, PH.D.

**CURRENT ISSUES OF THE ORGANIZATION AND TECHNOLOGY
OF BOOKKEEPING IN SMALL ENTERPRISES**

“TSENOV” ACADEMIC PUBLISHING HOUSE
“D. A. TSENOV” ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV, BULGARIA

Редакционна колегия

Проф. д-р Румяна Лилова – главен редактор
Доц. д-р Петър Кънев – заместник главен редактор
Проф. д-р Милка Бакърджиева
Проф. д-р Виолета Краева
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Емилиян Тананеев
Доц. д-р Диана Ималова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Анка Танева – стилев редактор
Ваня Борисова – технически секретар

Редакционен състав

Проф. д-р ик.н. Юрий Лега – Черкаски държавен технологически университет (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Людмила Кобзар – Академия за икономически изследвания (Молдова)
Проф. д-р ик.н. Георге Блидару – Университет Валахия (Румъния)
Проф. д-р ик.н. Бойко Атанасов – ИУ – Варна
Проф. д-р ик.н. Иван Душанов – УНСС – София
Проф. д-р ик.н. Атанас Дамянов – СА “Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р ик.н. Камен Каменов – СА “Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р Боян Илиев – СА “Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р Иван Върбанов – СА “Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р Маргарита Богданова – СА “Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р Огнян Симеонов – УНСС – София
Проф. д-р Теодора Димитрова – СА “Д. А. Ценов” – Свищов

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД.....	9
-----------	---

Глава първа

ВЪПРОСИ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА СЧЕТОВОДСТВОТО

В МАЛКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ	15
-----------------------------	----

1.1. Проблеми на организацията на счетоводството в малките предприятия.....	15
1.1.1. Нови принципи и изисквания за организация на счетоводството	15
1.1.2. Същност и елементи на организацията на счетоводството в малките предприятия.....	25
1.1.3. Обхват на категорията малки предприятия	39
1.2. Възможности за моделиране на едностранното счетоводно записване в малките предприятия.....	46
1.3. Възможности за моделиране на двустранното счетоводно записване в малките предприятия.....	60

Глава втора

ВЪПРОСИ НА ТЕХНОЛОГИЯТА НА СЧЕТОВОДСТВОТО

В МАЛКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ	82
-----------------------------	----

2.1. Основи на технологията на автоматизирано счетоводство в малките предприятия	82
2.2. Технология на автоматизирано двустранно счетоводно записване в малките предприятия.....	103
2.2.1. Настройване на системата при потребителя. Зареждане на счетоводната база	103
2.2.2. Текущо счетоводно отчитане	117
2.2.3. Периодично счетоводно отчитане	137

2.3. Технология на автоматизирано едностранно счетоводно записване в малките предприятия.....	145
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	164
ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА	166
ПРИЛОЖЕНИЯ	183

CONTENTS

INTRODUCTION.....	9
-------------------	---

Chapter One

ISSUES OF THE ORGANIZATION OF BOOKKEEPING IN SMALL

ENTERPRISES	15
-------------------	----

1.1. Problems of the organization of bookkeeping in small enterprises.....	15
1.1.1. New principles and requirements for the organization of bookkeeping	15
1.1.2. Nature and elements of the organization of bookkeeping in small enterprises.....	25
1.1.3. Scope of the small enterprises category	39
1.2. Opportunities for modelling single-entry bookkeeping in small enterprises.....	46
1.3. Opportunities for modelling double-entry bookkeeping in small enterprises	60

Chapter Two

ISSUES OF THE TECHNOLOGY OF BOOKKEEPING IN SMALL

ENTERPRISES	82
-------------------	----

2.1. Fundamentals of the technology of automated bookkeeping in small Enterprises	82
2.2. The technology of automated double-entry bookkeeping in small Enterprises	103
2.2.1. Setting the user's system. Loading the bookkeeping database.....	103
2.2.2. Current bookkeeping	117
2.2.3. Periodical bookkeeping.....	137

2.3. The technology of automated single-entry bookkeeping in small enterprises.....	145
CONCLUSION	164
REFERENCES.....	166
APPENDIXES	183

УВОД

В съобщението на Европейската комисия, озаглавено „Мисли първо за малките!“ „Small Business Act“ за Европа“, прието през юни 2008 г. и преразгледано през февруари 2011 г., се признава централната роля, която изпълняват малките и средните предприятия (МСП) в икономиката на Европейския съюз. Целта на съобщението е да се подобри цялостният подход към предприемачеството и принципът „мисли първо за малките“ да залегне във формулирането на европейската политика от регулирането до предоставянето на публични услуги. На този принцип се основава и Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета.

Правилата и изискванията на Директивата се транспонират в законовите и подзаконовите актове на държавите—членки в определен срок. Приемането на нов Закон за счетоводството и на изменени и допълнени Национални счетоводни стандарти от 1 януари 2016 г. са свързани с въвеждане в националното счетоводно законодателство на изискванията на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета. Основната цел на промените в новото счетоводно законодателство за 2016 г. е осигуряването на облекчения за малките предприятия.

В пазарните условия през последните години възникват и развиват дейност голям брой предприятия на физически и юридически лица. Преобладаващата част от тях са предприятия от малкия бизнес – еднолични търговци, събирателни дружества, дружества с ограничена

отговорност и др. Съгласно българския Търговски закон⁷ всеки търговец е длъжен да води счетоводство, в което отразява движението на имуществото на своето предприятие. Това движение се регистрира в хронологичен ред.

Търговецът е длъжен чрез инвентаризация в сроковете, определени от Закона за счетоводството, да установява наличността и оценката на елементите от актива и пасива на имуществото на предприятието си. Той следва да обобщава резултатите от търговската си дейност въз основа на записванията в счетоводните книги и на инвентаризацията, като изготвя годишен финансов отчет, а при необходимост и съответни счетоводни справки. Редовно водените търговски книги и записванията в тях могат да се приемат като доказателство между търговци за установяване на търговски сделки.

В съответствие с разпоредбите на Закона за счетоводството⁸ текущото счетоводно отчитане се организира по реда на този закон и се извършва по способа на **двустранното счетоводно записване**. Предприятията осъществяват текущото счетоводно отчитане на всички стопански операции, които водят до изменения на имущественото и финансовото им състояние, финансовите резултати от дейността, паричните потоци и собствения капитал, в хронологичен ред. Едноличните търговци с нетни приходи от продажби за предходния отчетен период в размер, който не надхвърля 50 000 лв., могат да отчитат дейността си по способа на **едностранното счетоводно записване**.

Годишният финансов отчет на едноличните търговци, на които размерът на нетните приходи от продажби за текущия отчетен период не надхвърля 200 000 лв. и не подлежи на задължителен независим финансов одит, може да се състои само от **отчет за приходите и разходите**, независимо от това, че прилагат двустранно счетоводно за-

⁷ Търговски закон. // *Държавен вестник*, бр. 48 от 18 юни 1991 г., посл. изм. бр. 13 от 16 февруари 2016 г., чл. 53.

⁸ Закон за счетоводството. // *Държавен вестник*, бр. 95 от 8 декември 2015 г., чл. 3.

писване и са регистрирани по Закона за данъка върху добавената стойност. Предоставя се възможност, микропредприятията да съставят само **съкратен баланс и съкратен отчет за приходите и разходите** по раздели, а малките предприятия – **съкратен баланс, съкратен отчет за приходите и разходите** по раздели и групи и **приложение**.

Годишните финансови отчети следва да осигуряват вярна и честна представа за активите, пасивите, финансовото състояние и резултатите от дейността на малките предприятия. В съвременните условия се повишават изискванията към счетоводството във връзка с осигуряване на необходимата информация за нуждите на външните и вътрешните потребители. Счетоводната информация се оценява според потребителските ѝ качества. Те са свързани със способността ѝ да отговаря на разнообразните интереси на своите потребители.

За външните потребители представлява интерес имущественото и финансовото състояние на предприятието, неговата рентабилност и бъдещо развитие. Тези данни се предоставят за един по-дълъг период от време с годишния финансов отчет на предприятието. За вътрешните потребители периодичното отразяване на имущественото и финансовото състояние не е достатъчно. Необходима е своевременна информация за стопанската дейност и за околната среда, насочена към настоящото и бъдещото ефективно управление на сделките и събитията в предприятието. За да отговори на тези изисквания, счетоводството следва да се автоматизира, с което се повишава ефективността и на управленската система. В наши дни това става с използването на компютърна техника и счетоводен софтуер.

Целта на настоящата разработка е да се направи критичен анализ на организацията на счетоводството в малките предприятия при ръчна обработка на информацията, като се посочат възможностите за моделиране на едностранното и двустранното счетоводно записване и се очертаят предимствата на технологията на автоматизирано двустранно и едностранно счетоводно записване в малките предприятия.

Основната теза, която се защитава и доказва в настоящия научен труд, е, че съществуват възможности за оптимизиране на организацията и технологията на счетоводството в малките предприятия чрез моделиране на едностранното и двустранното счетоводно записване при ръчна и автоматизирана обработка на информацията.

Обект на изследване е счетоводството на малките предприятия при ръчна и автоматизирана обработка на информацията. В категорията *малки предприятия* се отнасят еднолични търговци с нетни приходи от продажби до 50 000 лв. и такива с нетни приходи до 200 000 лв., микропредприятия и малки предприятия по смисъла на новия счетоводен закон, за които са предвидени облекчения при текущото счетоводно отчитане, изготвянето и публикуването на финансовите отчети. Цели се съблюдаване изискванията и на Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия.

Предмет на изследване са проблемите на организацията на счетоводството в малките предприятия, възможностите за моделиране на едностранното и двустранното счетоводно записване, както и основните положения и предимства на технологията на автоматизирано двустранно и едностранно счетоводно записване в малките предприятия.

От така очертаните цел, обект и предмет на изследване произтичат следните конкретни **задачи** за решаване:

- Критичен анализ на съществуващите теоретични постановки за същността и елементите на организацията на счетоводството в малките предприятия;
- Изследване на възможностите за моделиране на едностранното и двустранното счетоводно записване в малките предприятия;
- Съпоставителен анализ на схващанията за същността на технологията на автоматизирано счетоводство в малките предприятия с оглед изтъкване на нейните предимства;

- Дефиниране на проблемите при технологията на автоматизирано двустранно и едностранно счетоводно записване в малките предприятия и формулиране на възможности за решаването им, онагледени с помощта на решен практически пример.

За реализиране на поставената цел на изследването са използвани различни **подходи и методи** – историческият подход, сравнението, анализът и синтезът, индукцията и дедукцията, моделирането, дескриптивният метод и научното изследване на библиографски източници. Проучени са значителен брой разнообразни литературни източници. В процеса на настоящото изследване са използвани и доразвити някои идеи на редица утвърдени учени и представители на практиката.

Практическите проучвания се основават на проведени консултации с ръководители и съставители на финансови отчети на малки предприятия, в това число и еднолични търговци, които прилагат едностранно и двустранно счетоводно записване при ръчна и автоматизирана обработка на информацията. Основните проблеми, свързани с използването на програмните продукти, се представят на база програмната система АЖУР-L. Последователността на работа с този програмен продукт обхваща три групи функции, свързани със зареждане на счетоводната база, текущото и периодичното отчитане.

Технологията на автоматизирано счетоводство с прилагане на програмния продукт АЖУР-L се разкрива с помощта на решен практически пример за предприятие „Чайка-97“ АД – Пловдив, което е утвърден производител на кожено-галантерийни изделия (багажни, спортни и дамски чанти) и водолазни жилетки в страната и чужбина, със собствена продуктова линия. Поради съображения за конфиденциалност на информацията част от използваните данни имат примерен, илюстративен характер. Нормативните източници са актуални към 30 юни 2016 г.